

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2015r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy II Wydział Cywilny - Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Irena Dobosiewicz

Sędziowie: SO Maria Leszczyńska

SO Janusz Kasnowski (spr.)

Sekretarz sąd: Tomasz Rapacewicz

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2015 roku w Bydgoszczy na rozprawie

sprawy z wniosku

E. G.

przy uczestnictwie

C. C. i T. B.

o dział spadku

na skutek apelacji wnioskodawczyni E. G. od postanowienia Sądu Rejonowego w Świeciu z dnia 17 kwietnia 2014r.
w sprawie I Ns 567 / 11

postanawia:

1 / zmienić zaskarżone postanowienie:

a/ w punkcie I ppkt 1 lit. j (punkcie pierwszym podpunkcie pierwszym litera j) przez ustalenie, że nieruchomości ujęte w księdze wieczystej (...) stanowią działki nr (...) położone w M. i działkę nr (...) położoną w S. o łącznej powierzchni 6,2125 ha;

b/ w punkcie I ppkt 1 lit. m (punkcie pierwszym podpunkcie pierwszym litera m) przez ustalenie, że nieruchomości ujęte w księdze wieczystej (...) stanowią działki nr (...) położone w M. o łącznej powierzchni 1, 2959 ha i obniżenie łącznej wartości nieruchomości opisanych w punktach od „a” do „m” z kwoty 1 536 594 zł do kwoty 1 129 714 zł (jeden milion sto dwadzieścia dziewięć tysięcy siedemset czternaście);

c/ w punkcie I ppkt 3 (punkcie pierwszym podpunkcie trzecim) przez obniżenie łącznej wartości mienia spadkowego z kwoty 1 623 544 zł do kwoty 1 216 664 zł (jeden milion dwieście szesnaście tysięcy sześćset sześćdziesiąt cztery);

d/ w punkcie II ppkt 1 lit. k (punkcie drugim podpunkcie pierwszym litera k) przez przyjęcie, że nieruchomości ujęte w księdze wieczystej (...) stanowią działki nr (...) położone w M. o łącznej powierzchni 1, 2959 ha i obniżenie łącznej wartości nieruchomości opisanych w punktach od „a” do „k” z kwoty 1 158 921 zł do kwoty 851 626 zł (osiemset pięćdziesiąt jeden tysięcy sześćset dwadzieścia sześć);

e/ w punkcie II ppkt 2 lit. c (punkcie drugim podpunkcie drugim litera c) jedynie przez wskazanie, że nieruchomości stanowi działkę nr (...) o powierzchni 3,875 ha położoną w S. i ujętą w księdze wieczystej (...);

f/ w punkcie II ppkt 2 (punkcie drugim podpunkcie drugim) przez obniżenie łącznej wartości nieruchomości opisanych w podpunktach od „a” do „d” z kwoty 377 673 zł do kwoty 278 088 zł (dwieście siedemdziesiąt osiem tysięcy osiemdziesiąt osiem);

g/ w punkcie III (trzecim) w ten sposób, że zasądzoną od wnioskodawczyni E. G. na rzecz uczestnika C. C. spłatę w kwocie 34 697,46 zł obniża do kwoty 32 651 zł (trzydzieści dwa tysiące sześćset pięćdziesiąt jeden) płatnej w terminie do 30 czerwca 2015r. z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności;

2/ sprostować niedokładności polegające na braku wskazania numerów rejestracyjnych poszczególnych ruchomości:

a/ w punkcie I ppkt 2 (pierwszym podpunkcie drugim):

- litera „b” ciągnika U. (...) o nr rej. (...);
- litera „c” ciągnika U.(...) nr rej. (...);
- litera „d” ciągnika U.(...) nr rej. (...);
- litera „e” przyczepy samochodowej 700 kg nr rej. (...);
- litera „f” przyczepyA. nr rej. 4,5 t nr rej. (...);
- litera „h” przyczepy 3,5 t nr rej. (...);

b/ w punkcie I ppkt 3 (pierwszym podpunkcie trzecim):

- litera „a” samochodu A. (...) rok produkcji 1994 nr rej. (...);
- litera „b” samochodu R. (...) rok produkcji 1998 nr rej. (...);

c/ w punkcie II ppkt 1 (punkcie drugim podpunkcie pierwszym):

- litera „m” ciągnika U. (...) o nr rej. (...);
- litera „n” ciągnika U. (...) nr rej. (...);
- litera „o” ciągnika U. (...) nr rej. (...);
- litera „p” przyczepy samochodowej 700 kg nr rej. (...);
- litera „q” przyczepy A. nr rej. 4,5 t nr rej. (...);
- litera „s” przyczepy 3,5 t nr rej. (...);
- litery „kk” ” samochodu A. (...) rok produkcji 1994 nr rej. (...);
- litery „ll” ” samochodu R. (...) rok produkcji 1998 nr rej. (...);

3/ oddalić apelację w pozostałej części.

II Ca 473/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2014r. Sąd Rejonowy w Świeciu ustalił:

I /że w skład spadku po A. C. wchodzi gospodarstwo rolne położone w N., W. i M., a składające się z:

1 / nieruchomości:

a) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działkę nr (...) w N.o powierzchni 1,33 ha,

b) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) w N. o powierzchni 7,0515 ha,

c) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) w N. o powierzchni 1,04 ha,

d) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) w W. o powierzchni 1,8446 ha,

e) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działkę nr (...) w W. o powierzchni 1,02 ha,

f) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) i (...)w W. o powierzchni 2 ha,

g) zapisanej w księdze wieczystej (...), zabudowanej, stanowiącej działki nr (...) w W. o powierzchni 3,23 ha,

h) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) w W. o powierzchni 3,67 ha,

i) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działkę nr (...) w (...) o powierzchni 0,5544 ha,

j) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...), (...) w M. o powierzchni 6,2125 ha,

k) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) i (...)w M. o powierzchni 3,7223 ha,

l) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działkę nr (...) w N. o powierzchni 1,18 ha,

ł) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...), (...) w W. o powierzchni 9,06 ha,

m) zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działki nr (...) i (...) w M. o powierzchni 3,3927 ha,

-łączna wartość nieruchomości 1.536.594 zł

2 / maszyn rolniczych i urządzeń:

- a) kombajnu zbożowego B. (...) o wartości 25.000 zł
- b) ciągnika U. (...) o wartości 20.000 zł
- c) ciągnika U.(...) o wartości 6.000 zł
- d) ciągnika U. (...) o wartości 4.000 zł
- e) przyczepy samochodowej 700 kg o wartości 1000 zł
- f) przyczepy A. 4,5 t o wartości 1.500 zł
- g) przyczepy A. 4,5 t o wartości 800 zł
- h) h) przyczepy 3,51 o wartości 300 zł
- i) przyczepy 3,5 t o wartości 300 zł
- j) rozrzutnika do obornika o wartości 500 zł
- k) lawety do przewozu siana o wartości 600 zł l) przetrząsaczo- zgrabiarki o wartości 500 zł l) pługa 5-skibowego o wartości 700 zł
- m) pługa 4- skibowego o wartości 600 zł
- n) kosiarki rotacyjnej o wartości 700 zł
- o) prasy do siana o wartości 3.000zł
- p) beczkowozu o wartości 3.000 zł
- r) bron ciężkich o wartości 400 zł
- s) bron lekkich o wartości 300 zł
- t) brony talerzowej o wartości 700 zł
- u) orkanu do zbioru zielonek o wartości 1.000 zł
- w) kopaczki do ziemniaków o wartości 700 zł
- x) cyklopa do obornika o wartości 3.000 zł
- y) agregatu uprawowego o wartości 2.500 zł
- z) siewnika poznaniak o wartości 400 zł
- ż) wózka do rozpoławiania o wartości 200 zł
- ż) przyczepy drewnianej o wartości 200 zł
- aa) betoniarki o wartości 150 zł
- bb) kopaczki o wartości 200 zł

3 /samochodów:

- a) A. (...)rok prod.1994 o wartości 4.200 zł
- b) R. (...) rok prod.1998 o wartości 4.700 zł,a więc łączna wartość mienia spadkowego w wysokości 1.623.544 zł,

II /dokonał działu spadku po A. C. w ten sposób, że:

1 / na wyłączną własność wnioskodawczyni E. G. przyznał:

- a) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działkę nr (...) w N.o powierzchni 1,33 ha,
  - b) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w W. o powierzchni 1,8446 ha,
  - c) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działkę nr (...) w W. o powierzchni 1,02 ha,
  - d) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w W. o powierzchni 2 ha,
  - e) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), zabudowaną, stanowiącą działki nr (...) w W. o powierzchni 3,23 ha,
  - f) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w W. o powierzchni 3,67 ha,
  - g) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działkę nr (...) w M. o powierzchni 0,5544 ha,
  - h) nieruchomość składającą się z działek nr (...) położonych w M. zapisanych w księdze wieczystej (...),
  - i) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w M. o powierzchni 3,7223 ha,
  - j) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w W. o powierzchni 9,06 ha,
  - k) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w M. o powierzchni 3,3927 ha,
- a więc nieruchomości o łącznej wartości 1.158.921 zł;
- l) kombajn zbożowy B.(...) o wartości 25.000 zł
  - m) ciągnik U. (...) o wartości 20.000 zł
  - n) ciągnik U.(...) o wartości 6.000 zł
  - o) ciągnik U. (...) o wartości 4.000 zł
  - p) przyczepę samochodową 700 kg o wartości 1000 zł
  - q) przyczepę A. 4,5 t o wartości 1.500 zł
  - r) przyczepę A. 4,5 t o wartości 800 zł

- s) przyczepę 3,5 t o wartości 300 zł
  - t) przyczepę 3,5 t o wartości 300 zł
  - u) rozrzutnik do obornika o wartości 500 zł
  - v) lawetę do przewozu siana o wartości 600 zł
  - w) przetrząsaczo- zgrabiarkę o wartości 500 zł
  - x) pług 4- skibowy o wartości 600 zł
  - y) kosiarkę rotacyjną o wartości 700 zł
  - z) prasę do siana o wartości 3.000zł
  - aa) beczkowóz o wartości 3.000 zł
  - bb) brony ciężkie o wartości 400 zł
  - cc) brony lekkie o wartości 300 zł
  - dd) bronę talerzową o wartości 700 zł
  - ee) orkan do zbioru zielonek o wartości 1.000 zł
  - ff) kopaczka do ziemniaków o wartości 700 zł
  - gg) cyklop do obornika o wartości 3.000 zł
  - hh) agregat uprawowy o wartości 2.500 zł
  - ii) siewnik poznaniak o wartości 400 zł
  - jj) kopaczkę o wartości 200 zł
- a więc maszyny i urządzenia o łącznej wartości 76.800 zł,
- kk) samochód A. (...)rok prod. 1994 o wartości 4.200 zł
  - ll) samochód R. (...) rok prod.1998 o wartości 4.700 zł
- 2 /** na wyłączną własność uczestnika C. C. przyznał:
- a) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) w N. o powierzchni 7,0515 ha,
  - b) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działki nr (...) wN. o powierzchni 1,04 ha,
  - c) nieruchomość stanowiącą działkę nr (...) o powierzchni 3,875 ha, położoną w M. zapisaną w księdze wieczystej (...),
  - d) nieruchomość zapisaną w księdze wieczystej (...), stanowiącą działkę nr (...) w N. o powierzchni 1,18 ha,
- a więc nieruchomości o łącznej wartości 377.673 zł;
- e) wózek do rozpoławiania o wartości 200 zł
  - f) przyczepę drewnianą o wartości 200 zł

g) betoniarkę o wartości 150 zł

h) pług 5-skibowy o wartości 700 zł

III /tytułem spłaty udziału uczestnika C. C. w majątku spadkowym oraz rozliczenia nakładów i pożytków zasądził od wnioskodawczyni E. G. na rzecz uczestnika C. C. kwotę 34.697,46 (trzydzieści cztery tysiące sześćset dziewięćdziesiąt siedem 46/100) złotych, płatną w terminie do dnia 30 czerwca 2015r, z odsetkami ustawowymi na wypadek opóźnienia w zapłacie;

IV /nie zasądził spłaty na rzecz uczestnika T. B.;

V /kosztami sądowymi obciążyć Skarb Państwa.

Sąd Rejonowy ustalił, że uprzednim postanowieniem z dnia 14 lutego 2011r. w sprawie I Ns 11/11 stwierdził, iż spadek po zmarłym A. C. na podstawie ustawy nabyła jego matka L. C. w 1/2 części, brat C. C. w 1/4 części oraz siostrzeńcy E. G. i T. B. – każdy po 1/8 części. Natomiast aktem poświadczenia dziedziczenia z dnia 28 kwietnia 2011r. (rep. A nr (...)) notariusz E. R. stwierdziła, że spadek po L. C. na podstawie jej testamentu nabyła w całości E. G.. Będąc wnioskodawczynią w tej sprawie wykazała, że w skład spadku objętego działem wchodzi nieruchomości opisane w postanowieniu. Poza tym niesporne było, że w skład spadku wchodzi ciągniki, maszyny rolnicze i urządzenia oraz samochody opisane w postanowieniu (punkcie I. 1-3).Z niespornych ustaleń Sądu Rejonowego wynikało, że po śmierci spadkodawcy z gospodarstwa rolnego korzystali wyłącznie wnioskodawczyni E. G. i uczestnik T. B. (bezsporne).

Po śmierci spadkodawcy uczestnik C. C. spłacił jego zadłużenie na rzecz Banku (...) w Ś. w kwocie 9 811,82 zł (niesporna wysokość spłaty). Ani wnioskodawczyni, ani żaden z uczestników nie chcieli przejąć gospodarstwa rolnego na własność w całości. W tej sytuacji Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych z dziedziny szacowania gospodarstw rolnych w celu ustalenia wartości spadkowego gospodarstwa, a także najbardziej uzasadnionego- z uwagi na wysokość udziałów i miejsca zamieszkania wnioskodawczyni i uczestnika, sposobu podziału gospodarstwa rolnego. Ostatecznie uwzględnił przy dokonywaniu podziału gospodarstwa i rozliczenia wartości maszyn i urządzeń rolniczych (ogólnie sprzętu rolniczego) opinię biegłego M. B., który określił wartość 1 ha gruntów na 28 153zł, a łączną wartość użytków rolnych na 826 900 zł; wartość zabudowań na kwotę 242400 zł, a wartość sprzętu rolniczego na 78050 zł. Biorąc pod uwagę stanowisko wnioskodawczyni i uczestnika C. C., z których żadne nie chciało przejąć gospodarstwa w całości oraz stanowisko uczestnika T. B., którego wolą było przekazanie swego udziału wnioskodawczyni, Sąd dokonał działu spadku w sposób opisany w punkcie II postanowienia. Zgodnie z opinią biegłego M. B., przyznał uczestnikowi C. C. nieruchomości ujęte w księgach wieczystych (...) położone w N.i jedną działkę z nieruchomości położonej w M., zapisanej w księdze wieczystej (...). Sąd przyznał również uczestnikowi te maszyny i urządzenia, które znajdują się już w jego posiadaniu (pkt. II ppkt.2). Wnioskodawczyni Sąd przyznał własność pozostałych nieruchomości, maszyn i urządzeń rolniczych oraz samochodów (pkt. II ppkt.1).

W postępowaniu o dział spadku Sąd rozstrzyga w szczególności o wzajemnych roszczeniach między współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długach spadkowych. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o zniesieniu współwłasności (art. 688kpc), a te wymagały rozliczenia w tym postępowaniu także pożytków możliwych do uzyskania przez wnioskodawczynię ze spadkowego gospodarstwa rolnego (art.207 kc), a także spłaconych przez uczestnika długów spadkowych. W celu ustalenia wysokości pożytków Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego do spraw rolnictwa i wyceny nieruchomości gruntowych M. B., który wysokość dochodu netto (pożytków) za lata 2011, 2012 i 2013 określił na łączną kwotę 21 126 zł. Nie uwzględnił dopłat bezpośrednich ze środków unijnych, które – jego zdaniem – nie stanowiły pożytków, co szerzej uzasadnił.

Odnosząc się do twierdzeń wnioskodawczyni o dokonanych przez spadkodawcę na rzecz uczestnika C. C. darowizn o istotnej wartości, w szczególności na zakup gospodarstwa rolnego, Sąd uznał, że dokonania takich darowizn wnioskodawczyni nie udowodniła. Zasady doświadczenia życiowego podpowiadają, że gdyby faktycznie spadkodawca

„kupił” gospodarstwo rolne uczestnikowi, a raczej dał mu pieniądze na zakup tego gospodarstwa, istniałby jakikolwiek dokument, potwierdzający obiektywnie dokonanie tej darowizny, przy czym niekoniecznie chodzi o pokwitowanie czy oświadczenie pisemne obdarowanego, ale chociaż o jakiegokolwiek potwierdzenie ze strony spadkodawcy, że obdarował już uczestnika, a w związku z tym resztę majątku przeznacza wnioskodawczyni. Oceny tej nie zmienia fakt, że ze wspólnego rachunku bankowego spadkodawcy i uczestnika pobrano w dniu zakupu gospodarstwa kwotę 80 000 zł, bowiem rachunek bankowy był wspólny, uczestnik mieszkał ze spadkodawcą, a jak wynika nawet z zeznań wnioskodawczyni, także w razie potrzeby pracował w gospodarstwie rolnym brata. Dodatkowo należy pamiętać, że spadkodawca nabył własność gospodarstwa rolnego po swoich rodzicach i między nim a uczestnikiem mogły istnieć rozliczenia z tytułu zachowku po rodzicach. Poza tym uczestnik wykazał odpisami protokołów sporządzonych w Urzędzie Skarbowym w Ś., że na zakup nieruchomości pożyczył kwotę 50 000 zł, w tym 35 000 zł od spadkodawcy i jak wynikało z jego zeznań, pożyczkę zwrócił ostatecznie w 2004r. w oparciu o kredyt obrotowy zaciągnięty w Banu (...) w D..

Ostatecznie, w oparciu o określoną przez biegłego M. B. wartość 1 ha gruntów oraz wartość zabudowań, Sąd określił wartość nieruchomości spadkowych o łącznej powierzchni (według stanu wieczystoksięgowego) 45,3080 ha, na kwotę 1 536 594 zł. Wartość maszyn rolniczych także określił na podstawie opinii tego biegłego, której strony nie kwestionowały, a wartość samochodów objętych działem na podstawie informacji uzyskanej z Urzędu Skarbowego w Ś.. Wnioskodawczyni i uczestnicy nie kwestionowali takiego sposobu określenia wartości samochodów. Zatem łączna wartość mienia, które w wyniku działu spadku przypadło wnioskodawczyni, wyniosła 1 240 421 zł, a wartość mienia, które przypadło uczestnikowi 378 923 zł. Ponieważ wartość całego spadku wyniosła 1 619 344 zł, to udział uczestnika C. C. wynoszący 1/4 zamykał się w kwocie 404 836 zł. Z tytułu wyrównania udziału w spadku przysługuje uczestnikowi od wnioskodawczyni dopłata w kwocie 259 13 zł. Uczestnikowi przysługuje także udział w pożytkach z nieruchomości, wynoszących łącznie 21 126 zł (z tego 5 281,50 zł). Omyłkowo Sąd doliczył także do dopłaty należnej uczestnikowi 1/4, a nie 3/4 spłaconego kredytu spadkodawcy. Ostatecznie Sąd zasądził od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika C. C. kwotę 34 697,46 zł płatną w terminie do dnia 30 czerwca 2015r. z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w zapłacie (punkt III postanowienia). W ocenie Sądu dość odległy termin zapłaty pozwoli wnioskodawczyni zgromadzić środki na spłatę. Sąd nie dokonywał także zabezpieczenia spłaty, uznając, że gdyby wnioskodawczyni chciała uzyskać środki na spłatę przez sprzedaż gruntów, zabezpieczenie w istocie utrudniłoby spłatę. Sąd nie zasądził żadnej spłaty od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika T. B., gdyż tego się nie domagał (punkt IV postanowienia).

W apelacji od postanowienia wnioskodawczyni E. G. domagała się jego zmiany w całości przez wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, przy czym nie określiła bliżej na czym ta zmiana miałaby polegać, a ewentualnie wniosła o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Apelująca podniosła w zasadzie jeden zarzut, aczkolwiek bardzo rozbudowany:

- dokonania przez Sąd Rejonowy nieprawidłowego i niesprawiedliwego działu spadku po zmarłym A. C. w następstwie wadliwego ustalenia składu i wartości spadku, niezaliczenia darowizn dokonanych przez spadkodawcę na schedę spadkową uczestnika C. C. oraz dokonania krzywdzącego wnioskodawczyni podziału spadkowych użytków rolnych w wyniku przyznania uczestnikowi C. C. wyłącznie najlepszych użytków rolnych.

W dalszej części apelacji wnioskodawczyni przedstawiła obszernie uzasadnienie wszystkich elementów tak ujętego zarzutu (apelacja – k.464 do 473).

Uczestnik postępowania C. C. wniósł o oddalenie apelacji.

W wyjaśnieniach złożonych na rozprawie odwoławczej przyznał, że łączna powierzchnia nieruchomości stanowiących spadkowe gospodarstwo rolne, a opisanych w punkcie pierwszym postanowienia Sądu Rejonowego jest mniejsza i wynosi łącznie tyle ile wskazano w apelacji wnioskodawczyni. Nadto wyjaśnił, że w księdze wieczystej prowadzonej dla działek położonych w miejscowości M. o nr KW (...) sprostowaniu uległ numer działki (...) na (...) Uczestnik

przystał też na przypisanie samochodom, ciągnikom i przyczepom objętym działem numerów rejestracyjnych, zgodnie z wnioskiem zawartym w apelacji wnioskodawczyni (k.485).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni E. G. podlegała uwzględnieniu, ale jedynie częściowo.

Nie można zgodzić się z tą częścią zarzutu, w której skarżąca twierdziła, iż skład i wartość spadku objętego działem została ustalona przez Sąd Rejonowy wadliwie, a co najwyżej, że ustalenia Sądu i wyliczenia były nieco nieprecyzyjne.

W szczególności znajduje uzasadnienie twierdzenie skarżącej, że łączna powierzchnia nieruchomości gruntowych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego objętego działem spadku wynosi nie 45,308 ha, a 43,2112 ha. Przyznał ten fakt uczestnik C. C. w wyjaśnieniach złożonych na rozprawie apelacyjnej (k.485). Zwrócili na to uwagę także biegli sędziowie w pisemnych opiniach złożonych w sprawie (k.159 oraz k.226 – 227). Różnica wynika z wadliwego przyjęcia powierzchni działek położonych w miejscowości M. o numerach (...) ujętych w księdze wieczystej KW (...), bowiem ich łączna powierzchnia wynosi 1,2959 ha, a nie 3,3927 ha, jak określono w punkcie I.1 lit.m zaskarżonego postanowienia. Taka powierzchnia znajduje potwierdzenie również w wypisie z rejestru gruntów (k.15).

W tych niespornych okolicznościach Sąd Okręgowy uwzględnił apelację wnioskodawczyni i dokonał zmiany zaskarżonego postanowienia w punkcie I.1 lit.m poprzez w istocie wskazanie, że łączna powierzchnia działek w nim ujętych wynosi 1,2959 ha, a w konsekwencji, że łączna powierzchnia gospodarstwa rolnego objętego działem wyniosła 43,2112 ha, a nie 45,308 ha, jak określił Sąd Rejonowy.

Sąd Okręgowy, uwzględniając twierdzenia wnioskodawczyni, których zgodność potwierdził uczestnik C. C. na rozprawie apelacyjnej, dokonał także zmiany w opisie nieruchomości ujętej w punkcie I.1 lit.j zaskarżonego postanowienia poprzez wskazanie, że działki ujęte w księdze wieczystej KW (...) o numerach (...) położone są w miejscowości M., ale działka (...) nosi aktualnie numer (...) i położona jest w miejscowości S., a nie w M., jak opisano w postanowieniu. Te okoliczności znajdują też potwierdzenie w wypisach z rejestru gruntów i wyrzysie z mapy ewidencyjnej (k.15, 19 i 20) oraz w opiniach biegłych S. T. i M. B. (k.172 i 228). Z wypisów z rejestru gruntów wynika, że działki nr (...) posiadają łącznie powierzchnię 2,3375 ha, a w połączeniu z działką nr (...) o powierzchni 3, 875 ha obejmują powierzchnię 6,2125 ha, a więc tyle ile ujęto w KW (...) i wskazano w punkcie I.1 lit.j zaskarżonego postanowienia.

Dla lepszego zrozumienia dokonanych zmian w zaskarżonym postanowieniu zachodziła potrzeba zachowania właściwej systematyki, a zatem już w tym miejscu wskazać należy, że zmniejszenie ogólnej powierzchni gospodarstwa rolnego z 45,308 ha do 43,2112 ha wymusiło potrzebę dokonania korekty ogólnej jego wartości, poprzez jej obniżenie. Dodatkowo Sąd Okręgowy uwzględnił częściowo zarzut apelującej, że wartość gruntów położonych w miejscowości M. jest niższa, bowiem są one gorszej jakości (z racji znacznie niższej bonitacji) niż nieruchomości pozostałe. Grunty położone w M. obejmują łącznie powierzchnię 7,9101 ha (por. działki opisane w punktach I.1 lit. i, j, k i m). Przy wartości 1 ha gruntu ustalonej przez biegłego M. B. na kwotę 21153 zł (k.234), wartość gruntów położonych w M. wyniosłaby 167 322 zł. Sąd Okręgowy uwzględnił jednak fakt, że grunty położone w tej miejscowości są gorszej jakości z uwagi na niższą ich bonitację (0,40 do 0,81 w Nowych M., 0,80 w Starych M. i do 0,73 w W.), co wynika także z opinii w/w biegłego (k.235-237 i 242). Dlatego też Sąd odwoławczy uznał, że zachodziły uzasadnione postawy do obniżenia wartości tych gruntów o 10%. Uwzględnił w tym zakresie sugestie biegłego S. T., ale tylko w odniesieniu do tych nieruchomości o słabszej jakości (k.160). Zatem ustalił ostatecznie wartość gruntów położonych w M. na 150 590 zł (tj. 167 322 zł – 10%). To oznacza, że pozostałe grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego objętego podziałem o powierzchni 35,3011 ha (43,2112 ha - 7,9101 ha) posiadały wartość 746 724 zł, przy wyżej wskazanej cenie za 1 ha w wysokości 21 153 zł. Zatem wartość nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego wyniosła łącznie 897 314 zł, a w połączeniu z wartością zabudowań określoną przez biegłego M. B. na 232 400 zł, której zainteresowani nie kwestionowali (k.240 – 241), zamknęła się w kwocie 1 129 714 zł. Do takiej kwoty – zmieniając zaskarżone

postanowienia w punkcie I.1 lit. m – Sąd odwoławczy obniżył wartość nieruchomości opisanych w pozycjach od a do m postanowienia.

W konsekwencji tak dokonanej zmiany zachodziła konieczność obniżenia ogólnej wartości przedmiotu działu określonej w punkcie I ppkt.3 zaskarżonego postanowienia, bowiem nieruchomości wraz z zabudowaniami wartości 1 129 714 zł, w połączeniu z niekwestionowanymi ruchomościami w postaci maszyn i urządzeń rolniczych oraz samochodami osobowymi (punkt I ppkt 2 i 3), których wartości zainteresowani także nie kwestionowali (odpowiednio 78 050 zł i 8 900 zł), określiły łączną wartość przedmiotu postępowania na kwotę 1 216 664 zł. Zatem taką kwotę Sąd odwoławczy wskazał w punkcie 1 lit. c swojego postanowienia.

Dokonana zmiana zaskarżonego postanowienia w punkcie I.1 lit.m, polegająca na wskazaniu właściwej powierzchni działek nr (...) położonych w M. równej 1,2959 ha, a nie 3,3927 ha, spowodowała potrzebę zmiany zaskarżonego postanowienia także w punkcie II.1 lit.k. Własność tych działek ujętych w KW (...) została bowiem przyznana wnioskodawczyni E. G., przez co łączna wielkość nieruchomości, które jej przypadły uległa obniżeniu do 30,0647 ha. Część działek o łącznej powierzchni 7,9101 ha położona jest w miejscowości M. i jak już wyżej wskazano posiada mniejszą wartość z racji niższej jakości gleb. Z tego powodu Sąd odwoławczy ustalił ich wartość na kwotę 150 590 zł, co wcześniej już szerzej uzasadnił. Pozostałe grunty przypadłe wnioskodawczyni o łącznej powierzchni 22,1546ha posiadały wartość 468 636 zł, przy średniej cenie 1 ha ustalonej przez biegłego M. B.na kwotę 21153 zł (k.234). Zatem łączna wartość nieruchomości przyznanych wnioskodawczyni wraz z wartością zabudowań w wysokości 232 400 zł wyniosła 851 626 zł. Tak też Sąd odwoławczy ją określił w punkcie 1 d swojego postanowienia.

Dokonana zmiana zaskarżonego postanowienia w punkcie I.1 lit. m, polegająca na korekcie numeru działki (...) na (...) i miejsca jej położenia, bo w S., a nie w M., przy zachowaniu takiej samej powierzchni 3,875 ha, wymusiła zmianę zaskarżonego postanowienia w punkcie II.2 lit.c. Sąd odwoławczy dokonał też zmiany ogólnej wartości nieruchomości, których własność przypadła uczestnikowi C. C. o łącznej powierzchni 13,1465 ha (ppkt . od a do d). Przy takiej samej cenie 1 ha, jak wcześniej określono z pomocą biegłego sądowego (21 153 zł), ich łączna wartość wyniosła 278 088 zł i do tej kwoty Sąd odwoławczy dokonał obniżenia ich wartości (w punkcie 1 lit.f swego postanowienia).

Zatem jedynie w takim zakresie, co do składu majątku spadkowego i jego wartości Sąd Okręgowy uwzględnił apelację wnioskodawczyni E. G..

W konsekwencji tego dokonał też zmiany zaskarżonego postanowienia w części zasądzającej od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika spłaty z tytułu udziału w spadku oraz uzyskanych przez wnioskodawczynię pożytków z majątku spadkowego i nakładów poczynionych przez uczestnika C. C. na ten majątek. Dokładniejsze wyliczenie przedstawiało się następująco. Skoro ogólna wartość majątku spadkowego wyniosła 1 216 664 zł, to udział wnioskodawczyni E. G. sięgający $\frac{3}{4}$ zamykał się w kwocie 912 498 zł, a udział spadkowy uczestnika C. C. sięgający $\frac{1}{4}$ części majątku spadkowego zamykał się w kwocie 304 166 zł. Zaznaczyć należy, że Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń, co do wysokości udziałów zainteresowanych w majątku spadkowym, których oni nie kwestionowali. Skoro uczestnik C. C. – w ramach działu spadku – otrzymał własność nieruchomości o łącznej wartości 279 238 zł oraz ruchomości o łącznej wartości 1250zł, a więc w sumie majątek wartości 279238 zł, to z tytułu różnicy (do wysokości udziału) przysługuje mu spłata od wnioskodawczyni w wysokości 24 928 zł. Do tej kwoty Sąd odwoławczy, podobnie jak uczynił to uprzednio Sąd I instancji, doliczył należną mu spłatę z tytułu pożytków uzyskanych przez wnioskodawczynię z majątku spadkowego w wysokości 5 281,50 zł oraz z tytułu nakładów, jakie uczestnik poniósł w postaci spłaty pożyczki zaciągniętej przez spadkobiercę, której spłata obciążała majątek spadkowy. Dla porządku dodać należy, że ani apelująca, ani uczestnik nie kwestionowali wysokości pożytków ustalonych przez Sąd Rejonowy z pomocą opinii biegłego sądowego, a uzyskanych przez wnioskodawczynię z gospodarstwa spadkowego, ani wysokości spłaty z tego tytułu należnej uczestnikowi (5281,50 zł). Uczestnik C. C. nie kwestionował też wysokości spłaty zasądzonej na jego rzecz od wnioskodawczyni z tytułu dokonanej spłaty pożyczki stanowiącej dług spadkowy (2 442 zł), bo nie wniósł w tym zakresie apelacji. Brak było zatem podstaw do dokonywania jakiegokolwiek korekty jej wysokości z urzędu, skoro apelującą była jedynie wnioskodawczyni. Zatem łączna spłata należna uczestnikowi od wnioskodawczyni z tytułu wyrównania udziału w majątku spadkowym, z tytułu zwrotu pożytków i nakładów wyniosła 32 651 zł. Stąd też Sąd

Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie III (trzecim) w ten sposób, że uprzednio zasadzoną spłatę w kwocie 34 697,46 zł obniżył, pozostawiając wnioskodawczyni termin jej uiszczenia do dnia 30 czerwca 2015r. W ocenie Sądu wystarczy on wnioskodawczyni do zebrania potrzebnych środków finansowych – z jednej strony, a z drugiej nie wpłynie na pogorszenie sytuacji uczestnika wywołanej zbyt długim oczekiwaniem na zapłatę.

Apelacja wnioskodawczyni znalazła uzasadnienie także w tej części, w jakiej domagała się określenia numerów rejestracyjnych ciągników, przyczep oraz samochodów osobowych ujętych w zaskarżonym postanowieniu, za czym opowiadał się także uczestnik postępowania C. C. w swoich wyjaśnieniach złożonych na rozprawie apelacyjnej (k.487 verte). Sąd Okręgowy dokonał tego w formie sprostowania niedokładności w orzeczeniu Sądu I instancji, co ujął w punktach 2 a, b i c swego postanowienia (na podstawie art.350 § 1 i 3 kpc w związku z art.391 § 1 kpc).

Brak było w sprawie uzasadnionych podstaw do uwzględnienia apelacji wnioskodawczyni E. G. w szerszym zakresie, a dokładniej, co do braku rozliczenia w tym postępowaniu rzekomej darowizny w kwocie 80 000 zł dokonanej przez spadkodawcę A. C. za jego życia na rzecz uczestnika C. C. z przeznaczeniem na zakup jego gospodarstwa rolnego. W tym zakresie rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego jest prawidłowe, aczkolwiek z nieco innej przyczyny. Skarżąca wywodziła bowiem zasadność zaliczenia tej darowizny na schedę spadkową uczestnika będącego bratem spadkodawcy A. C. z treści art.1039 § 2 kc. Tymczasem pamiętać należy, że co do zasady ten przepis znajduje zastosowanie jedynie w przypadku dziedziczenia ustawowego i jedynie w sytuacji, gdy dział spadku następuje między zstępnymi albo zstępnymi i małżonkiem spadkobiercy (jak stanowi § 1 tego przepisu). Spadkodawca co prawda może wyłożyć obowiązek zaliczenia darowizny na schedę spadkową także na spadkobiercę ustawowego nie wymienionego w paragrafie pierwszym, ale by skutek mógł być osiągnięty, musiałby to uczynić w odpowiedniej formie np. testamentu, czy innej formie, przy czym treść woli spadkodawcy nie może pozostawiać wątpliwości. W sprawie dział spadku odbywał się między dalszymi krewnymi spadkodawcy A. C. (jego siostrzenicą i bratem) i nie zostało wykazane, by spadkodawca wyraził wolę w konkretnej formie, by darowizna została z przyszłości zaliczona na schedę spadkową, jaka przypadnie jego bratu C. C.. Wbrew twierdzeniom apelującej taki fakt nie wynika także ani z zeznań A. B., która jedynie podała, że: z tego co mówił spadkodawca wynikało, że darował bratu samochód (k.119), ani z zeznań świadka A. N., który jedynie stwierdził: jak go pytałem komu zapisze gospodarstwo, to mówił że E., a jak mówiłem, że ma jeszcze brata, to mówił, że C. swoje dostał, ale co dostał tego świadek nie wiedział (k.105). W tych okolicznościach nie było żadnych uzasadnionych podstaw do przyjęcia, że w tym postępowaniu spadkowym po A. C. zaliczeniu na schedę spadkową uczestnika C. C. (brata spadkodawcy) podlegała rzekoma darowizna udzielona uczestnikowi przez spadkodawcę na zakup gospodarstwa rolnego.

Wreszcie nie mogło odnieść skutku oczekiwane przez wnioskodawczynię jej ogólne twierdzenie zawarte w końcowej części zarzutu apelacyjnego, jakoby w wyniku działu spadku uczestnikowi C. C. przypadły wyłącznie najlepsze użytki rolne, a w konsekwencji zaskarżone orzeczenie było dla niej krzywdzące.

W wyniku przeprowadzonego działu spadku wnioskodawczyni otrzymała nieruchomości rolne o łącznej powierzchni aż 30,0647 ha i to z zabudowaniami, z czego jedynie część położona w miejscowości M. o łącznej powierzchni 7,9101 ha przedstawiała nieco niższą jakość, co zostało uwzględnione w ich cenie przyjętej ostatecznie do rozliczeń w tym postępowaniu (por. wyżej poczynione wywody). Taki sposób podziału nie tylko uwzględniał fakt, że nieruchomości przypadłe uczestnikowi mieszczą się bliżej jego siedliska, co ułatwi w praktyce możliwość ich użytkowania, ale obniżył wysokość spłat należnych uczestnikowi od wnioskodawczyni, co zmniejsza ciężące na niej obciążenie i nie wymaga zgromadzenia dodatkowych środków finansowych. Tak powstała – niższą - spłatę Sądy i tak odroczyły wnioskodawczyni do 30 czerwca 2015r., by nie wiązało się to dla niej z nadmiernymi trudnościami. Zatem - w okolicznościach faktycznych tej konkretnej sprawy – uznać należy, że sposób działu spadku przyjęty w zaskarżonym postanowieniu Sądu rejonowego jest prawidłowy i znajduje uzasadnienie w przepisach prawa (art.688 kpc w związku z art.618 § 1 i art.623 kpc oraz art.1035 kc w związku z art.212 § 1 i 3 kc).

Z tych zasadniczych przyczyn Sąd Okręgowy uwzględnił częściowo apelację wnioskodawczyni i dokonał zmiany zaskarżonego postanowienia w wyżej opisanym zakresie (na podstawie art.386 § 1 kpc w związku z art.13 § 2 kpc). Oddalił apelację w pozostałej części, jako nieuzasadnioną (na podstawie art.385 kpc w związku z art.13 §2 kpc).